

ידי שבת

פעמטער צייטונג

דיוועס בלאט ערשיינט די טאג וואך וואכענליך... פרי עסטער-דיי-אונטערן... פריס איסלאנד

אויף דיעזע צייטונג קאמט יעדעס מאנ טרענס פרייען... דאס דראקאצין בעטרעט יעדן טאג

№ 7. פֿינפֿעהנטער יאהרונג. Pest, den 15 Jänner 1883. פעסט מאַטאג זששט ה'תרמ"ג

דאס נוממערטע דער פֿראַפעסאָרען.

פֿאַרנעמערן איז דאס נוממערטע דער הי- זען אונטערנעמט-פֿראַפעסאָרען אבער דאס ביא מיט-דאדא נעפֿטענע ליבע פֿאללאניאלט-ליך פֿראַפעסאָרען וואָרען. וויא אינזערע לענדער וויסען האבען דאס נירעוואוע דאָקטאָרען איהר נוממערטע דאָרן אונטערנעמט דאס דאס אס 19 יוני ביא מיט-דאדא נעפֿטענע ליבע ניט דא דער עסטער שולמיש איז איהר ציאר אים פֿאַלנע-דען נירעווען: 1) צייטע יענע ליבע אין אלטער פֿאַן 18 ביז 20 יאהרע ווערענע עסטער שולמיש פֿאַלנע בלוט-ארמיטה ווער לענגע-קראַנקייט ענט-שטאנדען. וואָר ווערענע דאָך עסטער שולמיש ענדער נעווען איהר וואָרשיינליך אס 1-טען אפריל אלוז אים 79 טאגע פֿירערע נעשטארבען וואָר: 3) קאָנטע דא ליבע ניר 8 ביז 4 טאגע אינטער וואסער נעווען זיין: 4) צייטע דא ליבע פֿינע הענדער, פֿינע פֿיסע איהר וואָר ניר פֿאַלענט נענען וועלכע עסטער שולמיש אין פֿאַלנע דער שיערען ארביט איהר דעם מאַס-ען נעקענס ניט נעהאבט האבען קאָנטע: 5) דאס עסטער דא ליבע-אונטערנעמט ארויף, דאס דאס פֿערישטאָרבענע פֿינע-צייטען שאַן מיט פֿיערען מענעווען און שוין האטען ווערענע מאן עסטער שולמיש נאָך פֿיר אינע ונפֿהיא נעהאלטען. 6) דייטעטע דא נענעליכע פֿעהלען דער הארע דארויף, דאס דאס ארביטאָר אינע פֿיערער ליבע נעשטארבען איהר דא דער האר ניט זא ברוין וויא דאס דער עסטער שולמיש וואָר, זא דאס מאן עס נענעליך אברוארט.

ען האבען דא העווען נעלעהרען אינע ווערענע פֿראַפעסאָרען אלל דיעזע נירע אונטערנעמט, נאָך ווער נעווער איהר נעווענע-פֿאַפֿער וויסענשאַפֿטליכע אונטערנעמט ברא-טען זא אס דערויס: 1) דאס דא ליבע ניט אינ-טער 11 איהר ניט אבער 17 יאהרע אלט זיין קאָנטע, וואָרען דא בעשאַפֿענדיג דער עקען איהר דא נאטע דעם שיערעם היטען, פֿאַן אינעם אלטער פֿאַן 18 ביז 20 יאהרע קאן ווער דויכאייס קיינע ריער זיין איהר ווערענע דער נאָעני-קאָנטע נאָך זיין איהר אינע-שיערען וואָר, יעדער וויס-ענשאַפֿטליך נעבילדעטע איהר וויס עס, דאס אינטער 18 יאהרען אינע פֿערישטאָרבענע דער נאָעני-קאָנטע ניט שטאפֿטפֿירעט איהר ניר נירעו-האזער דאָקטאָרען וואָסען דעם ניט וועהאלב עס איהרען דען איהר נאָך ניט אינע-פֿאַלנען וואָר, דאס נאָעני-קאָנטע צו אינע-שיערען: 2) דייטעטע דער ענענע דער ליבע פֿילטערע דארויף, דאס דאס דער מאָר פֿאַן 19 יאהרע פֿאַר דעם 19-טען יוני עפֿאַלעטע איהר דאס דער מאָר ניט אין פֿאַלנע פֿאַן בלוט-ארמיטה ניט אין פֿאַלנע פֿאַן לענגע-ליכע אינע-שיערען, דאס דא אונטערנעמט קיינ-א-פֿירליכע, וואָרען איהר עפֿערינע-שטאָר וואָר: 3) האבען דא הערען נירעוואוע דאָקטאָרען ניט בעשטערטע, דאס אין פֿאַלנע דעם לאנגען אינע-שיערעטע דער ליבע אונטערנעמט איהר דער דארויף אינע-שיערעטען פֿיליטע דא נאטע אַבערהייט דער הענדער איהר פֿיסע וואסען דען נע-נען פֿעהלען וועהאלב הענדער, פֿיסע איהר נענען נען: אס פֿיין איהר ערשט אינע-שיערען עס וואָרען דא נאָך פֿינע נענען וואָרען בלאט דער פֿראַפֿע

פֿאַן דען נענען: 4) דא נירעווע וועלכע דא ניר-עדיהאזער ארצעט דאָפֿר אונטערנעמט, דאס דאס פֿיערענעמטער, וועלכעם דא ליבע אונטערנעמט שאַן מיט פֿיערען מענעווען צו שוין נעהאבט האבען מיטע זיין נאטען אונטערנעמטפֿאַלד איהר אינ-האַרשטאָר, ויא דא וואסען נאָר ניט, וואס מאן אין זאָרעם פֿאַללע אינע-שיערען צו אינע-שיערען האט אינע-שיערען וואָר שאַן דא פֿיליטע אין דער ליבע אין זאָרעם ניראדע, דאס ליבע אונטערנעמט נירעוואוע דאָקטאָרען אס קענענען אונטערנעמט בען ניט מער צו עקענען מאַלדע וואָר, איהר קלינטע דאס אלס ווער נעבילדען, ווען מאן אינ-טער, דאס ווען מאן אן דער ליבע אונטערנעמט פֿיערענען צאָהן נעווען, מאן ווענען דיעזעס אינ-טער שיערענענענען צאָהנעם דא ליבע ניט אים דא דער עסטער שולמיש עקענען וואָרען פֿאַלנע איז עס דען איהר אין מיט-האַר עטאנדען אינע-פֿאַלנען, דא דעם פֿיערע-מעדען עסטער שולמיש דא עקענען זא נעווען צו בעשאַפֿען אס ניט ניט בערעט איהרען אין צאָהן שיער ליבע: 5) פֿערישטאָפֿע מאן זיך נאָך נענען אונטערנעמט איהר בעווענעניג מיט פֿערישטאָפֿע-ווענע-נעווען דא וויסענשאַפֿטליכע אינע-שיער-ענע דאס דא הארע דער ליבע ברוין וואָרען, אלוז נאטען וואס האר דער עסטער שול-מיש איהר דאס דאס האר ניט אברוארט, זא-דען אין פֿאַלנע פֿאַן פֿיליטע איהר אין פֿאַלנע דעם הענענעבליכענס אין אינעם בים אינע-פֿאַל-לען וואָר.

זאָפֿט ווער וועמטליכע נירעווע דער נירעו-האזער דאָקטאָרען אונטערנעמט, איהר דא וויס-ענשאַפֿטליכע וואָרשיינליכעם פֿיערע-פֿעל-טער דאָפֿר, דאס יענע ביא מיט-האַר נענען-דענע ליבע יא דא דער עסטער שולמיש איז, איהר דאס דערען מאָר ניר אין פֿאַלנע דעם ער-שיערענס אינע-שיערען. ען וואָלנען זיין הער נאָך אינע שיערען אים דיעזעס פֿערישטאָפֿען נוממערטע אונטער-פֿיערע זיין דען לענגען פֿערישטאָפֿען זיין קאָנטע מיט-שיערען. דיעזע ליבען:

לאַבלוכער ערביטע-האָף אין נירעוואוע ווי האבען נעכטען, אים דא פֿראַפֿע-דא דער ליבע נעכטע דעוואַנאָרען דער דאָקטאָר-דען קיש איהר פֿירענער איהר אינזערע אין זא נע-שיערעטען פֿראַפֿען און אינע-שיערען, דיעזע מיטע קאן ניט אינע-שיערען נעווען זיין, דא דא איהר פֿאַס אונטערנעמט אינע-שיערען וואָרען אבער דער לאַבלוכער נירעוואוע ערביטע-האָף האט אים דיעזע בעשאַפֿענען איהר דען-נאָך אינע נוממערטע נירעוואוע, דא פֿראַפֿען, דא ווי איהר דא נירעוואוע נירעוואוע דאָקטאָר-דען ריכטענען, וואָרען ניט עטא אים שיערע-נען וואָרען אים פֿערישטאָפֿען נירעווען ווי מיטען דא דער פֿראַפֿען אים וועלכעם נירע-נען זא דען טאָך יעדער פֿערוואן אלס אינע פֿאַלנע דער בלוט-ארמיטה אונטערנעמט דען אלל דאס וואס דא אים פֿראַפֿענע אונטערנעמט צייטע ניט אים נירעוואוע היפֿער, דא וואָלנען אים אין דאך דא וויסענע פֿראַפֿען צאָהנאָרען: אס דא דען ניט בעשטערטען, דאס אין פֿאַלנע דער פֿיליטע דא אַבערהייט אין הענדער איהר פֿיסע וואסען דען נענען פֿעהלען, דאך וואָלנען זיין אויף דא פֿאַס לאַבלוכער נירעוואוע האטען אין אים דייטעטען פֿראַפֿען, אינע-שיערען ווער דעם דורך דעם איהר אונטער-

איהר דא פֿראַפֿע: אס דא אונטערנעמט דער דא-טאָרען קיש איהר פֿירענער, דאס דא דער מאָר אין פֿאַלנע פֿאַן בלוט-ארמיטה אינע-שיערען ריב-ניט וואָר: אס אינע-שיערען זיין ענש-שיערען מיט: 2) דא פֿיערע ליבע אין זאָרעם פֿיליטע-נעוואַדע ווער איהר וויס זיין מיט זא דאָרף מאן אים דער בלוט-ארמיטה דעם ניט וועהאלב עס איהרען דען איהר ניט אינע-פֿאַלנען וואָר, דייטעטע דער ענענע דער ליבע פֿילטערע דארויף, דאס דאס דער מאָר פֿאַן 19 יאהרע פֿאַר דעם 19-טען יוני עפֿאַלעטע איהר דאס דער מאָר ניט אין פֿאַלנע פֿאַן בלוט-ארמיטה ניט אין פֿאַלנע פֿאַן לענגע-ליכע אינע-שיערען, דאס דא אונטערנעמט קיינ-א-פֿירליכע, וואָרען איהר עפֿערינע-שטאָר וואָר: 3) האבען דא הערען נירעוואוע דאָקטאָרען ניט בעשטערטע, דאס אין פֿאַלנע דעם לאנגען אינע-שיערעטע דער ליבע אונטערנעמט איהר דער דארויף אינע-שיערעטען פֿיליטע דא נאטע אַבערהייט דער הענדער איהר פֿיסע וואסען דען נע-נען פֿעהלען וועהאלב הענדער, פֿיסע איהר נענען נען: אס פֿיין איהר ערשט אינע-שיערען עס וואָרען דא נאָך פֿינע נענען וואָרען בלאט דער פֿראַפֿע

כאמ"טאסס וואהנען אין דען דאָרפֿערן צאהלליכע
זידען צעשייטרייט דיא נאטורליך אין דיעזען דאר-
פֿערן קינד בעזאנדערען יודישען פֿירעדהאַפֿע בע-
זעצען אינד דעס האלב ביא פֿאַרקאמפֿערען סאָ-
דעספֿעללען געצואונגען זינד, דיא לייבען ציר בע-
ערדינגען אין איינען אָרט צו איבערפֿירען וואָ
איינע יודישע קולטוס-געמיינדע מיט בעזאנדערעס
יודישען פֿירעדהאַפֿע אָרהאַנדלען. נון זינד אבער
דיא אָרמערען יודישען פֿאַמיליען אין דען דאָרפֿערן
ניכט אין דער לאַגע, דיא קאסען דעס אין יענעס
מיניסטער־יאַל-ערלאסע פֿאַרעשייבענען. לויפֿט-
דוכט פֿערשלאסענע דאפֿער-זאונגעס אײַפֿעצ־ביי-
גען, זינד אלאו דיעזע טראַגעדיעס געצואיינגען ווע-
גען ווערען פֿירעדהאַפֿע אָרהער לייבען אין איינע אַנ-
דערן אָרט דיעזע בעשטימטונג, און איהען צו
קאסען־פֿעלד אײַנצעהאַלפֿען? (2) וואללעט מאן
דערפֿאַר ביא איהען דיעסבעציליך איינע ערלייב-
טערינג איינפֿירען לאסען, וועלכע ארבעיט בע-
שייטמונגען ווערען דיא ביא איבערפֿירען דער
לייבען אײַס געזונדהייטס-רײַכטיגען? צו בעאב-
אכטען? — דיא אנטוואָרט דעס מיניסטערס דעס
אונזערן אײַס דיעזע אפֿראגען לויפט זיט פֿאַלנט:
דער ערלאס בעציליך איבערפֿירען דער לייבען
פֿאַן איינע אָרטע אין איינע אַנדערן בערפֿישע
ניכט בלאָס דיא יודען, זאנדערען אללע אפֿאַסע-
סאָגע, וואלכע פֿערפֿינגען מיטען וואָהל זענען
דער פֿערשדעפֿטיג פֿאַן קאנקורענץ וואָהל זאלכע
לייבען איבערפֿירען געטאַפֿען ווערען, דיא
מיניסטער־יאַס קאן אלאו צו ניכטען דער דאָרפֿעס-
זידען קיינע אײַסנאָמע מאכען, אײַנזענגעס איז
דאָרפֿו צו זעהען, דאס ווא ביא אַנדערע קא-
פעסאָנען אײַס אײַס ביא דען ווערן דיא לייבען אין
דער רעגעל אין דעם אָרטע בערעדינגע ווערען,
ווא דער טאָרע־פֿאַלד זיך פֿאַרזייגעט, דיא דיא
געשטאַטטע דער איבערפֿירונג איינער לייבען פֿאַן
איינע אָרטע אין דעם אַנדערען נור איינע אײַס-
נאָמע בולדען דאָר, ווא אלאו מערערע ווען
אין איינע אָרטע איהען, מאָגען זא ציר ערלייב-
טונג איינע אײַנגען פֿירעדהאַפֿע אײַסעל בע-
אבאַסטונג אָרהער רעליזאָנען פֿאַרשפֿרעטען אײַס
געברייכע איינפֿירען ווערען, דיא דעס דאָר
איינע פֿערענטיגע דעס געוויסענע ווערען, דיא אײַ-
פֿאַר דאזי צו ציינגען, אָרדע מאַרשען אין איינע
פֿירעדהאַפֿע צו בערעדינגען, דער נאך דען צערט-
מאָגען איינע פֿערענען קאפֿעסאָיאַ אײַנגערייב-
טעט אײַס, עס זענען הוינע ניכט איינמאַל זענען
פֿאַן אײַנע אין איינע אַלגעמיינע פֿירעדהאַפֿע
איינע בעזאנדערן פֿאַרזייגעט, אײַנזעט, דיא אָרדע
פֿירעדהאַפֿע פֿאַן פֿאַרזענען נאך יודיש-ערלייב-
אזען פֿאַרזייגעטען איינעכעסע ווערען מיטען.

ביז יעדאך אין יעדעס אָרטע אין בעזאנדערע
יודישע פֿירעדהאַפֿע עררעכטעט זיין ווירד אײַס דיא
דאָרפֿע-רוען זיך גענאָהעט זעהען, אײַס לייבען
אין איינע אָרט צו אײַסנאָמע ווערען, ווא אין איינע
נער יודישער פֿירעדהאַפֿע פֿאַרהאַנדלען מיטען זיא
אללענפֿאַלס דיא דעספֿעללען פֿאַרעשייבענע-
גען בעשטימטונגען, אײַס געזונדהייטס-רײַכטיגען
געני איינמאַלען, אין פֿעללען אין דענען דיא בע-
האַרדען דיא איבערפֿירונג איינער לייבען איבער-
הויפט ניכט געשאפטען, ווא ציר צייט איינער
כאַלעדא אָרדע אײַסנאָמע אַנשטערקענער קראַנק-
הייטען, דיא מיטען אײַס דיא יודישען לייבען אין-
דעם אללגעמיינען פֿירעדהאַפֿע יענעס אָרטעס בע-
ערדינגע ווערען, ווא אָרדע טאָרע־פֿאַלד זיך עראַנגע-
געט האַלד? — ווא ווייט דיא אנטוואָרט דעס מיניס-
טערס דעס אײַנגען, דיא אַבליד זיא צו ניכטען
דער דאָרפֿע-רוען ביא איבערפֿירונג דער לייבען
קיינע אײַסנאָמע געשאפטעט זיך דענאָך דיא-
וואך אײַסנאָמע דאס זיא יעדען געוויסענעס-
צייאָגע פֿערענען וויסען ווילל — פֿירליך
בלייבט נאך אײַסער דיא פֿאַנגען וואס זאָללען
יענע אײַסען יודישען פֿאַמיליען אײַס דען דאָרפֿערן
מאכען, וועלכע דיא קאסען ציר הערשיפֿאַפֿען
איינעם לויפֿטערייט געשלאסען דאפֿעל-אײַנעס
אינמאַלדיך אײַפֿינגען קאָנגען אײַס אײַס לייבען
אין דיא קהלה צו אײַסנאָמע ווערען? — אײַנזעט
אנטוואָרט דער עררעך פֿאַרזענען: אײַס דיא
קהלה בערעדינגע זיך אײַס אײַס איינע אָרדע
קרישאַל אין היללינגע פֿעראַיין עס אײַסנאָמע גע-
וויס דער שאַפֿעט טעטל, אײַס אבער דיעזען טעטל
וורקליך צו פֿערענען מיט מאן אײַס אַללע פֿעללייב-
טען שייא ערפֿיללען, דיא צו איינע זאָללען טעטל
בערעכטיגען זאָללען, ווא אלאו אַרבעיט פֿאַס-
לען איינע דאפֿעל-אײַנע ניכט בעשאפֿען קא-
נען, דאס מאָגע עס דיא קהלה קרישאַל מאָנ-
אײַס עס זיא אײַס אײַסנאָמע, דאס זיא אַללע אײַס
אײַסען —
* (אײַס שײַטע ליינגע) עס איז
זא ווא איז אין אײַנעס פֿאַרזען בלאַטע גע-
זאנט האַכען: אײַסנאָמע האט איינע עררעכטעטען
בירע זענען באַראן הויש אײַס אײַסנאָמען הויכע-
מאָגע פֿערענען, ווא יינע פֿירע פֿירעסען
שרייבט: דיא אײַנזעט האַכען זיך אין דען לעטע
טען מאָגע פֿירפֿאַר מיט דען בערעדינגען בע-
שעפֿטיגט אין וועלכען דיא וויספען צו באַראן
הויש געשאפֿען, זיא פֿאַרזאפֿענען לייבען אײַנע-
לייבען אײַס דעס פֿאַרזען וויספען און באַראן
הויש, אינד אײַסנאָמע האט העררעכע זאנאָר זאן
דיא רענענען אײַס אײַסנאָמען הויכעמאָגע אײַסער-
פֿעללען, ווא איינס נון פֿאַן באַראן הויש וועלכעס

מיטגעפֿירט ווירד, איז דער זאפֿערהאַלט ווא
פֿאַלנט: דיא בערעדינגען דעס קיינע וויספען צו
באראן הויש ווארען דורכאײַס קיינע געשעפֿטיגט
לייבען, זאנערן נור געוועלשאַפֿען-לייבען,
דער בירעך, דען דיא וויספען פֿאַר זיינעס וועלכעס-
מאָגע און באַראן הויש געשייבעט האט ענט-
פֿעלען ווא ווענען ווארען, און וועלכען דער דיא
זיינע פֿירא אינד זיינע קינדער דעס באַראן הויש
אינד דעסען פֿירא ציר פֿיראָרע עפֿעפֿעהלעט, צייט
שליסע פֿירעט נאך דער דיא הוינע יימין פֿע-
מאָגע איז ביא אײַסנאָמע ווא ווען? אינד דאס
בעצייאָט אס בעשעפֿען דאס געפֿעלליכע בעציי-
הוינען צווישען וויספען אינד הויש ניכט בעשאפֿע-
דען האַכען עס איז אײַס ביקאַנאָט, דאס וויס-
פֿענס פֿירטאָנעס-פֿערהעללע מיטע פֿאַללקאסען
געאַרדעט ווארען, (ווא שרייבט דיא פֿאַרזען פֿירע
יינע פֿירע פֿירעסען, וואס אלאו נור איינער בע-
הייטען אין פֿאַרזען בלאַטעס בעשעפֿטיגט.)
פֿענע (דער) אײַס ביקאַרעט (דער) היפֿט-
אינד רעזונדענע-שאַפֿעט הויכענעס) ווירד געמעל-
דעט: דיא שרייבע-רײַכטיגע הייטען זיך אין
אײַנזעט נייען קאָנגען אײַס לעטע פֿערעדינגען
אין עררעכטענער ווייזע, נאכעמלדיך דיא ביערן
פֿערענענען יעדע שטייע-לייטונג, דיא רענענען
פֿערפֿעל נון אײַס דען איינמאַלדיכען געראַנען, דיא
בייערענען אײַס שטייע-פֿאַנדר הערשיפֿירען
אין דער מינינג דאס זיא ביערן זיך נון בעצאָלען
ווערען, דיא שטייער־קאסענער צו בעצאָלען, איינע
עהעמענער שאַפֿען דיעס וויקליך, דאך דיא
מיטען ביערן לאכען זיך דיא פֿירע פֿעללייב-
דיא אײַס זאָללען לייבעט ווייזע פֿאַן אײַסנאָמע
ווייבערן בעפֿריש ווארען, זיא וועלכעס יענע
בייערן, דיא אײַס פֿירע פֿירע שטייע-פֿאַנדר
בלאטען פֿערענען נון דיא שטייערן, דאס פֿאַן
איהען דיא ווייבער הערשיפֿירען דער שאַפֿעט האט
נון דיא געפֿענען ווייבער איינע האַכען, ער
ווייל נון דיא קאסען פֿאַן דען עהע-מאָגען איי-
נזענען, דיא דיעזע צו פֿערענענען יעדע פֿאַרזען,
איינעס זיא זאנען: ווירד האַכען ניכטען, דיא דע-
נייענע מאן נון מיט דען פֿענענען מאַכען, וואס
זיא ווייל און זיך זעללען צו פֿענענען (נון דיא
אײַס איינע הויכע און אלאבשיש וויספֿאַפֿען אינד
אין דיעזעס נאָלדען שאַפֿעט האַכען דיא יודען
זא פֿירע פֿערהאַנגען אײַסנאָמען אַבליד
דיעזען עייזס זיא איינזען פֿעקסליכען שטייער-
פֿאַרזען בולדענען.)
* (אײַס צו פֿענענען אײַס אײַס) זאפֿעט
אבערס איז אין דער הויכען שאַפֿעט בערעדינגע-

יינע יודישען נליכען אבזינגען דיא ניכטליכען דעס-
פֿירענען מיט אײַס, וויינע געלענען וואפֿען זיך אײַס מיט-
פֿער אונד וויינענען צו פֿיסען אבער ער בלייבט שאַנדהאַפֿע
ער וואפֿעלעט ניכט מער, ביא וויינע קאפֿאַרלישען אײַנזען
נאכען גענאנגען ווערען, זאנערן נאכען זיך ווירד ציר
נלייכענע, באַנדעט ער מערערע אײַסען אײַס קענען צו
געבראכט, ווארעט ער פֿאַר פֿעריאָרען (אײַס יאָרע 1844)
אײַס דען בענענענען שטייערלישען געבראכט, איינזען
דער אפֿאַסען פֿערהאַנגען דיא אײַנזענען שרייערען אײַס
וויינעס מועד זיא ווארעט דעס פֿאַרזען: אין דינע
האַנד, אַ נאָטל עפֿפֿעהלען אײַס מינען ניכטען (בייך
אפֿער רוח) וועלכעס דער איינזענען וואר פֿאַן דער
שאַנדהאַפֿע אײַנזען וויינעס מאָנגע פֿאַרזען
אונד זאנען: עפֿפֿעהלען האַכע אײַס איינע בראַנגע צום
שטייען דעס נלייכענע ווענען אינד אין זאָלכעס פֿע-
רירען אײַס הויכענען וועלעקיש געזענען, ווא ביא דיע
זעס יינלונג, אײַס האַכע שאַן פֿעלע פֿערענענען לאס-
טען, ווארען יעדאך נאך יע איינע זאָלכע פֿעקסליכען גענע-
הען, ווא ביא דיעזעס מאן מיטען אײַס אײַסער דען מועד
פֿערהאַנגען, דאס ער ניכט ווא ער עס טראַגט, דען
קאפֿאַרלישען נלייכען בעשעפֿעט אונד דען יודישען פֿע-
הרליכען.

יעקב אבוב שטרעקט דעס ניכטליכען דיא האַנד
אונזענען אונד זאנען: אײַס האַכע דיעזע געשעפֿע פֿאַן
ערהויבענע עררא אײַס טעקע אײַס פֿעקסליכען נאָמעס
פֿערהויטען אונד בערשאפֿע אײַס אַלס אונזען אײַספֿיסטע
טען פֿענען.

דיא ניכטליכען רײַכע אײַס דיא דאָנעכאָטע
האַנד אײַס דאס וועלכעס אונד זאנען, ווא ווא ווא אײַס
בייער דיא האַנד לייכען, ווא זאָללען זיך אללע פֿערייערע-
נען נלייכענעסאָרען דיא האַנד ציר פֿערהאַנגען לייכען אונד
פֿאַן נון אין נור איינען נאָטע אײַסנאָמען, יעצט נלייכען אײַס,
דאס דאס אײַס אײַס פֿאַרזען פֿערהענענען פֿירעט
וועלכען נאָטע אײַס, דער שאַן 30 יאָרע זאנערע קיינע,
וועלכע אונזענען פֿעל וויכענע אונד מיטען לעבען
פֿערעכטעטען עררעכטען אין יעדעס דען געראַנען, דאס דיא
פֿאַן גוטאַל פֿערהענענען שטוס-עייזס, געטליך דיא
פֿירעטע טויזענערהוינע זיך, נאָטע אײַס: ווא קאָנגען וויר
בייטען אונד איינע זאָלכע שטוס-עייזס געראַנען אײַס
געפֿענענע דער ווערן, און דיא איינזענען דיא פֿערהע-
דינגע דער פֿערהענענען עייזס געראַנען: ווא וויר בייטע
טען מיטען לויט אײַנזען איינזען לעהע צונענען,
דאס דיא ווערן לויט אײַסנאָמע דער היללינג פֿאַרזען,
וועלכע אײַס פֿאַן אײַס פֿירענען הילינג געראַנען ווער-
דען, ווערען פֿערהענענען פֿאַן היללינג, לאַדען געמאָגען
מיטען פֿירליך מיטען ציערעט דיא פֿערהענענענענענען
ווייזען, ערען שטענען אײַסנאָמען אונד פֿערהענענענע
ווערען, ווען דיא ווארעט דער פֿאַרזען פֿערהענענענע
אין ערפֿיללען געראַנען אַלגען: אונד דיעזע, ערען שטענען
טען זאָללען נון נאך איינע אײַסנאָמע אין סטרויקא ענט-
דעקט ווארען וויר: זאָנען מיטען דיא ציר בערענענענע
טען דעס היללינג האַנעס פֿערהענענענענען געמאָגען דאך
אײַסנאָמען, משיח האַכען, ווא פֿאַן שטענען, שייא היר-
קאָסעט — פֿירליך מיטען וויר בייטען אונד דאנן בער-
פֿאַנגען, וואס זאָללען דאנן אײַס אונזענען גענען, אײַס

אונזענען אונד זאנען: אײַס האַכע דיעזע געשעפֿע פֿאַן ערהויבענע עררא אײַס טעקע אײַס פֿעקסליכען נאָמעס פֿערהויטען אונד בערשאפֿע אײַס אַלס אונזען אײַספֿיסטע טען פֿענען.

קראנקייטס זאנדערן אין פאלגע פון ערשיקען אייגענעמען אום!

אויף די פאנע: אב דיא בעהייפאונג דער דאקטארן קיש אונד שרייטלער, דאס דער טאד ניכט אין פאלגע דעם ערשיקענס אייגענעמען, היכטיג זי? — ערניבט זיך דיא אמטוארט אים וועלע ש'אן איינער געזאמלט, פון אללע גרינדער, דעם קיש אונד שרייטלער פ'ר דיעזע בעהייפאונג אנגעבען, איז וויסענשאפטליך, אויך קיין איינ- צינער היכטיג, זיא זאנען, דאס ביאנע ערשיקענען דיא ענדע ערשיקענס זיין מיסען, מיט פאנע בעהייפאונג איז אמטוארט אין ארצט פאר 300 יאהרען אויפגעטרעטען, אונד הייסע ווייס עס געדער הארע דער מעדיצין דאס דיעזענע איינע איד- ריגע אום! דיעזע ענדערע דאקטארען קיש אונד שרייטלער זאנען אויך, דאס דא איז מאנען אינע דארס דער ליכטע גאר קיינע פליסטיקייט געפונדען, אונד דאס הארע דער טאד ניכט אין פאלגע דעם ערשיקענס אייגענעמען. — אים גענעטהיל! דאס געדארט ענדארע צור הענעל, דאס ביא אי- נעם ערשיקענען, דער שאן לאנגע אים וואססער ליגעט, אים מאנען אונד דארס קיינע פליסטיקייט בעהיה האנדען, געדארע זיך דיא אנאמער דער ענדערע דאקטארען קיש אונד שרייטלער הא- בען וויר געפונדען, דאס דא ניכטס פארהאנדען, וואס אויף איינע נאטירליכען טאד אין פאלגע איד- נעם קראנקייטס — טעמט — אונד הארע אונד דער ערשיקענענס-טאד אס וואהרשיינליכסטען! עס איז נעמדיך אין אלטער בעוועהרטע זאמן דער געריכטליכע מעדיצין, דאס ביא פילען אים דעם וואססער געזאגענען לייכטע דער ערשיקענס- טאד מיט וואהרשיינליכקייט אונגעהעטען זיא ווען דיא איינעליכע אונטערזוכונג קיינע אנדערע טא- דעס-אויזאבע נאכיווען קאנן, נון האבען וויר שאן געווענען, דאס אין דער ליכטע גאר קיינע קראנק- הייט נאכע-ווייזען זיא דער טאד קאנטע אלאו ניר אין פאלגע איינע ערוועהנעם ערשיק- קענס אונד ערשיקענס אייגענעמען זיין, פון איינעם געוואונאמען ערוועהנען קאנן דיעזע קיינע רעדע זיין וויל מאן אים האלדע קיינע בלויען פלע- קען פאליטעניען. — אונד געדארע דיא אימיזא- רענגע דעם דאדענס אין איינען שאקאלטע ברויגען בייא וויר אים מאן עס פארענפערדען דייטעט אויף איינען ערשיקענענס-טאד, דער קאפף איז אן אריינע איינעם ביי-שטאמע עס וואססער-דיען דע ענדערע געבליבענען, אונד וואססער דיא דיען קאפפער פאליטעניעס, איז דאס דאס ליכטע מיט דעם קאפפע דיא טיעפעסטע לאנע אנגענאם- מען שטראמעט דאס בלוט אין דאס געהירן-הוי- טער — אונד אין זאלבעם פאללע פלענעט דאס

פערשיערנע נייאנקוויטען.

*) א י י ב ע ע ר ד י נ ו נ ס מ י י י י י י ט ע ר י א ל ע ר ל א ס.) עס האנדעלט זיך היע- בייא ניכט עטוא אום איינע נאמן נייע פערשינגע דעם מינסטערראטס, זאנדערן אום דיא בער-טע- מינג איינע אלטען זעקסאנס, דער אבער נא- טעמליך עפען פ'ר אונס ווען פון בעזאננע-די- וויכטיקייט אום. שאן פאר מעהרערען יאהרען ערוועהנטע זעמטליכע יודישע קולטורעמיטלען זיין אונגארן אויף דעם וועגע דער קאנצערניע-דיע- און ערלאס צענעטיקט, זעלבער זען בעשטעמינגען ענטהאלט, דיא מאן אים פאללע דער איבערפיה- רונג איינער ליכטע פון איינעם ארטע אין דען אנ- דערען אים געוועהרייט-קרויכען צו בעאב- אכטען האבן. — לויט דיעזעם ערלאכענס מיט פאר אללעס ביא איבערפיהרונג איינער ליכטע פון איינעם ארטע אין דען אנדערען דיא בעהר-דירליכע בעוויילדיגע אייגענעאלט ווערדען, האט מאן דיעזע בעוויילדיגע ערוועהן און מיט דיא ליכטע אין איינען דאפפעל-זארגען געלענט ווערדען דען מאן דאמיט קיין לייכטע ענדערע פארהאנדענע. — דיעזע פערשינגע איז וואהל אללעניגן געהאלטען, זע- דאך בערהרטע זיא צימיסט דיא י י ר ע י ד א אללע אנדערען קאנצעסאניען אין איהרעם ארט- פיערדארפע האבען, וואו דיא איהרע טאמען נייע ענדערע קאנצען, דיא איבערפיהרונג איינער ליכטע אין איינען אנדערען ארט קאמטס אלאו ניר אין איינאמער-פעללען פאר, ניכט אז ביא דען ווענען דיעזע וואסען צערישטויט אין דען אייגענען דא-פען אונד בילדען אלאו געטליכער איינער געהער ארטע פיעניגער געלענענען קולטורעמיטלען, דיעזע ערעניגע אינשיפאניען אונד אינשטאל- טען וואו סינאנאנע, מקור בית הכבוד און ז'ווי בעהייפאונג, געאינעט זיך אלאו אויף דעם דארפע ביא איינעם ווען אין טאדעס-פאללע זא- מיט נאטירליך דיא ליכטע אין דאס "קחה" איבער- הייט ווערדען, דאמיט זיא דאס צו-קבר ישראל נעבראכט ווערדען, און פאלגע דיעזער צער- שטייטוויס דער ווען ערניבט עס זיך, וואו נע- זאנט פון זעלבסט, דאס דיא איבערפיהרונג איינער ליכטע פון איינעם ארטע אין דען אנדערען אפטעיס- אים אינאיינענאנען נאטהווענדיקייט זיך הערעס- שטעללט, דיעזע אויסען דארפס-ווען ווערדען אלאו פון דעם ערוועהנטען מיט איבערפיהר- אים הערשטעטען בעטראפען, זיין דיא בעשטער נון מעלדען, האט דאס פיעסטיגער קאמיטאט אין דען מעיסטער דעם איינערן פאלגענער פראגען נע- ריכטעט: 1) אויף דעם געביטעט דעם פיעסטיגער

בלוט-רייכע געהירען שאקאלט-בירן צו ווערדען, אויך ציינט דיא ערווישערע דעם געכטען הער- צענס, וועלכע זעלבסט קיינע אונד שרייטלער גע- פונדען אויף איינען ערשיקענענס-טאד.

דיא ליכטע שיינט אלאו דאך ניר דיא דער עסטער שאלימאש צו זיין, דען דיא קונסטמאכערייא מיט איינער פיערערען ליכטע אום ניכט זא ליכט, וואו מאן גלויבט, געהערט מעסטען איינע אנגעבאנדע פון שלוינע אונד געלענענע ערוועהנעט ווערדען, עס מיסטען דא מענטשען אים בעזוטצע דער קליי- דער דער עסטער שאלימאש' געווענען זיין, עס מיסטען דא מענטשען צור זוכע איינער דער עסטער ענדליכען ליכטע געווענענען זיין, מאן מיסטע ערסט איינע זאלבע ליכטע הערוויסזוכען, וועלכע אן אלטער, גראפע אונד אייגענפארבע דער עסטער שאלימאש גלייכע אונד אן דער מאן איהרע טאדעס- ארוואכע אין פאלגע איינער פראנקייט ניכט נאכ- ווייזען קאנען, דיעזע קונסטמאכערייא דיערעט פון 19טען אפרייל ביז צום 19טען יוני דא דאך דיא ליכטע זא לאנגע אונד וואססער וואו — אונד אין זא לאנגע צייט, מיט זע פילען מיטוויסערען, איז וואהל דאך איינע זאלבע מאכערייא איינע זעהר געפעהרליכע — אונד זאנן וואו וויר בעווענען, וואו דיא ליכטע מינדעסטענס 11 זאנען איינער וואססער, אלאו איינעפעהר 12 זאנאנס אפרייל, נון איז אבער דיא אנקלאנע גענען דיא עמליהער יודען ערסט מיטטע מא ערפאלגט, אונד דאך וואל- טען דיעזע קונסטמאכער שאן אנפאנס אפרייל איהרע זאבע אין סהעטיקייט געווענעט האבען! — אינאנלויך!

דיעס דער יענענטיכע אינהאלט דעם אן דען געדוהאדע געריכטעטאף אייגענאמערען גיטכענעם איינערער געהערטעטען איינע-די- טעמט-פראפעסאדען, שייטווער, מהאלקאוויטש אונד בעלזק, דיעזע פיערען זא נאמן זוכער אונ- פארשיאט איז ניר אים אייגענעסע דער וויס- סענשאפט — איז ניר געלענען זיא דיא אייכטע וואהרשיינליכקייט, דאס דיא ביא מיט-דארט גע- פיעניגע לייכטע דיא דער עסטער שאלימאש איז, נון זאלרעט מאן דאך גלויבען, דאס נאך איינעם זאלבען וויכטיגען גיטכענען זיא זאלאנגע אין געדוהאדע אים קערקער שטאטענדרען ווען זא- פארט אלס אויסלויג פרייענפאכען ווערדען מיסטען, אבער דיא ענדערע פאם געריכטע זיך אין דיעזער בעהייפאונג איבערבעכנאר — איז ניר אין נאמט וויס וואו לאנגע דיעזע טעצע פארט- דיערן אונד וואו לאנגע נאך דער אנט-פעמיס- מיט זיין שיעלע טרייבען וויר.

פאלליטען.

ריכטער דער ווען נאך ענדלער.

דיעזער קאלליטע שיינט אין זיינע וועקע פאלגע- דעם, לאכטעט אום דיא ווען קאכטעלען ערוואשען וויר דען רוסיריכען טאג, וועלכע זיא צום הייסע אללער נאציאנען מאכען ווירד! זא, דיא גייט אום נאמען אין וועלכע יעדער זיך גליקליך פוהלען וויר, ווען ער אויך ניר דאס געוואר איינע ווען וויר אנפאסטען קאנצען, אונזער היל קאכטע פון איינען: אונזער "נוצרי" וואו איי- נער דער איהרען, לאכטעט אום אום נאכטעוויללען נע- גער דיא ווען ניכט אונדנאכט זיין זיין — אונד דיעזער היען ערוועהנטע נייטליכע פאלליטען, דער דען יודישע נאמן נתאל אונגעקאסטען, וועסטע געדארע צו, נאך דעם ווארלויען מאכער פארשעטען, דער קעכט איהרעלס צו ווערדען אונד אים אויף דען קיינע זא דיענען! איינעוועהן האבען זיך דאמאלס פילע בייסליכע געלעהרעטע מיט דעם שטודיאום דער העברעיאלטע דער עהרניג אונד העברעיאלטע ליערעארט בעהייפאונג דער עהרניג אלע דאסמאליגען געלעהרעטע וואו ער דיא דרייט גע- פארצינעטן שפראכען דעם אלטערשטום, געמליך העכרע- אים העברעיאלטע אונד לאטיינע, גינדליך צו פערשעטען, דאס העברעיאלטע אלס אויסרישטע דער יודישען ערפייער זיך ביא איינען נאך איינעם בעזארגען פארצינעט, דער זענער צייט לעכנעדע בייסליכע געלעהרעטע שאקלענע האט אויך דיא נמיא שטודיעט, דער אלבענקאנטע קאמפא- לישע געלעהרעטע יאהאנעס בוקסאפיה, האטע דיא קענט- טע

ניס דעם העברעיאלטען אין ביכל אונד תלמוד צו איינער אום בייסענדישאפט געבראכט ער פיהרעט מיט יודישען געלעהרעטען אין אסטעריאס, דייטשלאנד אונד קאנטאנא- טונפאלע איינען געהאכטען בייגע-וועסעלע אין העברעי- אישע שפראכע, וועלכע דאס געלעהרעטע אונד האבען- שטעללען בייסליכען דאסען יענער צייט פערלענען זיך אויף דאס שטודיאום דער העברעיאלטען שפראכע דאס נע- לעהרעטע בייסליכע פירלויף אונד מירא שפראכע אים אויסריכט, וועלכע פאסט אללע איינאנענען שפראכען קאנצען, שיינע מעהרערע העברעיאלטע בייגעטען אן געלעהרעטע אונד וואססער זאנאר מעהרערע שטעללען אים רשי אונד אבן עורא אויסגעווייזן אויך דיא דאסמאליגע געלעהרעטע קאנינען בייסטיגע פון שוועדען (דיא באשעד דעם בע- רהמטען שוועדישען קאנינע נוסטאף אדאלף) שיינע ביי- גע אין העברעיאלטע שפראכע מיט דיעזער קאנינען האטען איין יודישער געלעהרעטע איינע אונטערזעונען, אין וועלכער ער איהר וואהלזאללען פ'ר דיא ווען איהרע נוסט פ'ר דיא יודישע ליערעארט אונגעטע.

ביא אלל דעם וואללעטען דיא יודישען ווייזנערען אויף דעם שפע דעם שפראכע, בייסליכען געלעהרעטע קיין פערשרייען שטוקען, זיא אייכטעטען, זיא פרייענשאפט דיעזעס מאנעס פ'ר דיא יודען וועזע בלאס איינע עהר- נעלכעט אום דיא ווען צו פערלענען אונד זיא אין איינע פאללע צו לאקען — האללעטע מירקטע דעם אונד זאנען: שיינע פיינדע זא וואו יודען זאנען, וואו אויך זא פלאטע- לויך אין אונגענע דעם וועהנטום ענדערליכען פאר אי- נענען יאהרען מאכטע אויך איינע ריווע נאך שפאניען אונד פאריאנאל, אום דיא דאשיגע בייסליכקייט קענען צו לער-